

instytut muzyki i tańca

I Kongres Tańca

Raport o stanie tańca w Warszawie

2011

Oprac. Julia Hoczyk

Copyright -(c) Instytut Muzyki i Tańca 2011

I KONGRES TAŃCA

RAPORT O STANIE TAŃCA W WARSZAWIE

Spis treści

1. Wstęp historyczny.....	3
2. Wykaz i charakterystyka działających podmiotów.....	4
2.1. Zespoły i twórcy.....	4
2.2. Instytucje i organizacje.....	8
2.3. Szkoły i edukacja.....	9
2.4. Festiwale i imprezy	10
3. Stan infrastruktury tańca: dostęp do obiektów, miejsca prezentacji, sale.....	12
4. Krótka analiza dynamiki zmian.....	13
5. Sugestie dotyczące możliwości rozwoju regionalnego.....	14
6. Dane sumaryczne.....	15

1. Wstęp historyczny

W historii powojennego rozwoju tańca w Warszawie istotną rolę odgrywa **Teatr Wielki – Opera Narodowa**, który swoją działalność w odbudowanym budynku zaczął prowadzić w roku 1965. Dzięki temu udało się utrzymać obecność sztuki tańca w świadomości odbiorców kultury. W stałym repertuarze miał ścisły **kanon baletowy** i choreografie **demi-klasyczne** twórców z Polski i z zagranicy. Wielokrotnie gościł również takie gwiazdy klasyki i baletu współczesnego, jak zespoły Georges'a Balanchine'a, i Maurice'a Bédjarta, Borisa Ejfmana, czy Nederlands Dans Theater. W roku 1950 obok Teatru Wielkiego powstała nowa Szkoła Baletowa, wzorowana na rosyjskiej szkole tańca klasycznego.

Zawodowy **taniec ludowy** reprezentowany był przez **Państwowy Zespół Ludowy Pieśni i Tańca „Mazowsze” im. Tadeusza Sygietyńskiego**, powstały w roku 1948. Miał on na celu ochronę ludowego dziedzictwa kulturowego i ukazanie jego różnorodności.

W stolicy początek inicjatyw związanych z tańcem współczesnym przypada na lata 90. Stymulujące okazało się wówczas otwarcie granic i możliwość swobodniejszego przepływu artystów i wymiany doświadczeń. Ważną rolę odegrała tu działalność **Edyty Kozak**, która po zdobyciu wykształcenia klasycznego i pierwszych latach w zespole baletowym Teatru Wielkiego (1988-1990), zwróciła się ku tańcowi współczesnemu. Zainicjowane przez Kozak wydarzenia taneczne stały się katalizatorem dla wielu innych artystów oraz dla życia tanecznego w stolicy i w Polsce. Warto tu wymienić cykliczne prezentacje Małe Formy Teatru Tańca (1995-1999), realizowany do dziś Międzynarodowy Festiwal Tańca Współczesnego Ciało/Umysł (od 1995), oraz cykl gościnnych pokazów +++ *tańca (Plusy tańca)* w ramach programu impresaryjnego Teatru Narodowego (2004). Przez dziesięć lat (1995-2005) Edyta Kozak była również prezesem aktywnie działającego Stowarzyszenia Tancerzy Niezależnych, a następnie założyła Fundację Ciało/Umysł. Niemniej istotna jest działalność artystyczna Edyty Kozak w ramach dwóch prowadzonych przez nią niezależnych projektów, tj. Teatru Tańca NEI (1993-1999) i grupy Made Inc. (2001-2004, wspólnie z artystą multimedialnym, Mirkiem Kowalczykiem).

Równolegle z Kozak w latach 90. i na początku nowego wieku działa także **Iłona Trybuła**, absolwentka Gdańskiej Szkoły Baletowej i Akademii Muzycznej w Warszawie, niezależna tancerka tańca współczesnego. Swoją drogę zawodową na polu tańca rozpoczęła od współpracy z Januszem Józefowiczem przy okazji musicalu *Metro*, była również pedagogiem prowadzonego przy Teatrze Buffo studium tańca. Stopniowo jednak skoncentrowała się na małym wtedy znanej w Polsce improwizacji tanecznej, przygotowując spektakle i projekty interdyscyplinarne, a także prowadząc zajęcia w Szkole Aktorskiej Haliny i Jana Machulskich (od 2000). Swoją autorski program Trybuła realizuje w tej szkole do dziś.

Trzecią artystką, która swoją pracę twórczą w dziedzinie tańca współczesnego rozpoczęła w latach 90., jest **Anna Piotrowska** i jej **Teatr Tańca „Dystans” (od 1995 roku, a obecnie: Mufmi Teatr Tańca)** oraz **Fundacja Rozwoju Tańca „Eferte”**. Dzięki działalności Piotrowskiej młode, nierzadko debiutujące tancerki miały możliwość rozpoczęcia pracy artystycznej, dając regularne pokazy spektakli w Warszawie i w całym kraju. Przez piętnaście lat w grupie znalazło się wiele artystek-amateerek, które po zdobyciu doświadczenia scenicznego zdecydowały się na zagraniczną edukację taneczną, a następnie na samodzielną drogę zawodową w obrębie tańca współczesnego (m.in. Weronika Pelczyńska i Anna Alchimowicz). Oprócz działalności artystycznej Piotrowska od wielu lat czynnie zajmuje się animowaniem życia tanecznego stolicy, realizując cykle pokazów i warsztatów z artystami z zagranicy. Spośród nich największe znaczenie dla rozwoju tańca współczesnego w Polsce

miał organizowany w latach **2001-2008 Ogólnopolski Festiwal Tańca Współczesnego PolemiQi**. Był to przegląd spektakli tańca współczesnego o formule konkursowej. Występowali na nim młodzi artyści z całego kraju, Festiwal przestał istnieć ze względu na brak dofinansowania.

Rozpatrując sytuację tańca artystycznego w Warszawie po przełomie '89, wymienić trzeba placówkę, która miała duży wkład w jego promocję i popularyzację. Jest nią nieistniejąca już impresaryjna scena Teatru Narodowego, czyli **Teatr Mały**. Szczególnie za czasów tandemu **Mieczysława Marszyckiego i Pawła Konica (1995-2003)**, miejsce to stanowiło rodzaj domu sztuki, interdyscyplinarnego tygła, w którym teatr, taniec, muzyka i piosenka istniały równolegle i równorzędnie. Dzięki takiej formule w Teatrze Małym gościć mogły zespoły i choreografowie zarówno ze świata, jak i z Polski. Odbywało się tu także wiele wydarzeń animowanych przez Edytę Kozak.

Najważniejszym stołecznym festiwalem, który już w latach 90. zapraszał artystów tańca współczesnego i *performace art* z zagranicy, łącząc ich prezentacje z pokazami twórców z Warszawy, są interdyscyplinarne **Międzynarodowe Spotkania Sztuki Akcji „Rozdroże” (od 1994)**. Na zaproszenie festiwalu występowali już w Warszawie tacy twórcy, jak Kazuo Ohno, zespół Rosas Anny Teresy de Keersmaeker, Trisha Brown Dance Company, wreszcie Wuppertal Tantheater Piny Bausch.

2. Wykaz i charakterystyka działających podmiotów

2.1. Zespoły i twórcy

W Warszawie działa jedno największe w Polsce środowisko artystów tańca (klasycznego, ludowego, dawnego, współczesnego).

Polski Balet Narodowy (2009). Dyrektorem baletu w Teatrze Wielkim – Operze Narodowej od marca 2009 roku jest znany polski choreograf Krzysztof Pastor, dawny współpracownik Polskiego Teatru Tańca za dyrekcji Conrada Drzewieckiego oraz Baletu Opery w Lyonie i choreograf Narodowego Baletu Holenderskiego w Amsterdamie. Pod jego kierownictwem zespół baletowy Opery Narodowej jako jedyny w kraju uzyskał autonomię artystyczną. Minister kultury Bogdan Zdrojewski wyodrębnił balet w strukturze teatru i podniósł zespół do rangi Polskiego Baletu Narodowego jako równorzędnego partnera Opery Narodowej w Teatrze Wielkim. Od tamtej pory zespół wystawił autorskie choreografie Pastora, tj. *Tristan i Kurt Weill*, zaprosił do współpracy innych choreografów, m.in. Jacka Przybyłowicza i Jacka Tyskiego, oraz zrealizował dzieła z kanonu baletowego – *Romeo i Julia*, *Bajadera*, *Kopciuszek*. W roku 2010 Krzysztof Pastor zainicjował cykl warsztatów choreograficznych *Kreacje*. Warsztaty te mają one celu stworzenie tancerzom szansy debiutów choreograficznych, a także stymulowanie twórczości doświadczonych warszawskich artystów baletu, którzy otrzymują swobodę realizacji i koncepcji.

Państwowy Zespół Ludowy Pieśni i Tańca „Mazowsze”, założony przez Tadeusza Sygietyńskiego, promuje polski folklor w kraju i zagranicą. Obecnie w skład zespołu wchodzi sekcja taneczna, chór i orkiestra. Jego dyrektorem jest Jacek Kalinowski. Zespół posiada własną siedzibę – Europejskie Centrum Promocji Kultury Regionalnej i Narodowej „Matecznik-Mazowsze” w Karolinie pod Warszawą. Oprócz sali widowiskowej dla ponad pół tysiąca widzów znajduje się tu muzeum i zaplecze artystyczne. Ponadto Centrum organizuje szkolenia dla animatorów kultury z całego świata.

Członkami polskiej sekcji CIOFF, Międzynarodowej Rady Stowarzyszeń Folklorystycznych, Festiwalu i Sztuki Ludowej są m.in. dwie stołeczne grupy: **Zespół Pieśni i Tańca Uniwersytetu Warszawskiego „Warszawianka”** pod kierownictwem Jana Łosakiewicza, oraz **Zespół Pieśni i Tańca Politechniki Warszawskiej** (1951) pod kierownictwem Janusza Chojeckiego.

Zespół Tańca Dawnego „Pawanilia” (1991), prowadzony przez Sylwię Majewską i Katarzynę Mazur, działa przy Staromiejskim Domu Kultury. Programy zespołu obejmują tańce z okresu średniowiecza, renesansu, baroku oraz XIX wieku. „Pawanilia” jest organizatorem festiwalu „KOROWÓD – Spotkania z Tańcem Dawnym” odbywającego się co roku w Warszawie w sierpniu.

Taniec dawny reprezentowany jest również przez zespół „**Tanart**” (2009), założony przez Annę Wojciechowską i Roberta Lubere, wieloletnich tancerzy grupy „Pawanilia”. Zespół zajmuje się odtwarzaniem tańców europejskich z epoki średniowiecza, renesansu, baroku i XIX wieku oraz polskimi tańcami narodowymi. Przygotowuje także przedstawienia taneczne, prowadzi bale karnawałowe, naukę tańca i lekcje historyczne w szkołach.

Obecnie w Warszawie działa **pięć zespołów tańca współczesnego**, tj. **Teatr Bretoncaffe** (2001), **Mufmi Teatr Tańca** (1995, pod nową nazwą od 2005), **Teatr Tańca Zawirowania** (2005), **Warszawski Teatr Tańca** (2008) i **Grupa Artystyczna Koncentrat** (2005), oraz dwa kolektywy twórcze – **Towarzystwo Prze-Twórcze Renaty Piotrowskiej** (2004) i **Fundacja Centrum Tańca Współczesnego Karola Urbańskiego, Zbigniewa Czapkiego** (fundacja) i **Jacka Tyskiego** – zespół (2007). Ponadto w sposób mniej regularny funkcjonują takie grupy, jak **Teatr Tańca Nie Tylko Flamenco** Małgorzaty Matuszewskiej (2000), wbrew nazwie korzystający głównie z techniki hiszpańskiego flamenco, **Teatr Tańca „Gravity”** Beaty Wojciechowskiej (2007), specjalizujący się w tańcu na nisko zawieszonych trapezach, oraz **Kompania Primavera** Dariusza Lewandowskiego, tworząca w obszarze teatru, muzyki i tańca współczesnego. Z grupą współpracują tancerze klasycy i współcześni, m.in. Agnieszka Pietyra, Mirosław Woźniak, Ramona Nagabczyńska i Szymon Osiński.

Teatr Bretoncaffe tworzą reżyser, Sławomir Krawczyński, tancerki i choreografki, Anna Godowska i Anita Wach, oraz Dominik Strycharski, multinstrumentalista i muzyk. W pracy twórczej zespół łączy taniec współczesny i ruch, elementy hip-hop’u, aktorstwo, performance, muzykę i tekst. Swoją działalność Bretoncaffe prowadzi równolegle na trzech płaszczyznach, tj.: artystycznej, badawczej i edukacyjnej. Wszystkie realizowane są w ramach projektu *Taniec śniącego ciała*, który zespół prowadzi od roku 2004. Jego celem jest włączenie do praktyki tańca i teatru metod psychologii zorientowanej na proces Arnolda Mindella. *Taniec...* realizowany jest we współpracy z Akademią Psychologii Zorientowanej na Proces w Warszawie. Dwa spektakle Bretoncaffe przygotowane we współpracy z Akademią, tj. *Tańcząc Sarę Kane* i *Topinambur*, wzięły udział w obu edycjach Polskiej Platformy Tańca, (2008, 2010).

Mufmi Teatr Tańca to grupa tańca współczesnego założona przez tancerkę i choreografkę Annę Piotrowską. Główny skład zespołu stanowią uczestniczki regularnych zajęć prowadzonych przez artystkę. Spektakle Mufmi łączą ze sobą elementy tańca współczesnego i *modern dance*, najczęściej w teatralnej oprawie. Najnowsze przedstawienie grupy, *Fall(ing) ceil(ing)* uczestniczyło w Polskiej Platformie Tańca 2010. Zespół dysponuje siedzibą w Klubie Dowództwa Garnizonu Warszawa na Mokotowie.

Teatr Tańca Zawirowania - teatr powstał z inicjatywy Elwiry Piorun, dawnej solistki Teatru Wielkiego w Warszawie, teatrów niemieckich i Polskiego Teatru Tańca. Piorun jest kierownikiem zespołu i główną choreografką, natomiast reżyserią zajmuje się Włodzimierz Kaczkowski, reżyser i producent. W skład grupy wchodzi dwójka tancerzy specjalizujących się w tańcu współczesnym i technikach jazzowych, Katarzyna Kizior i Szymon Osiński, tancerka i choreografka Karolina Krocak oraz Bartosz Figurski, dawny mim, zajmujący się tańcem i teatrem fizycznym. Większość choreografii grupy – z wyjątkiem *Przytul mnie* (chor. Elwira Piorun) oraz *Fuera de Campo* (chor. Daniel Abreu) – powstaje kolektywnie, za reżyserię odpowiada zaś Kaczkowski. W przygotowaniu są autorskie spektakle Karoliny Krocak i Elwiry Piorun. Głównym założeniem twórców Zawirowań jest wykorzystanie współczesnych technik tańca do tworzenia spektakli o charakterze narracyjnym. Postulują powrót do fabuły w tańcu coraz częściej dziś odrzucanej na rzecz afabularności i nielinearności. Od początku swojego istnienia Zawirowania korzystały z sali widowiskowej w Starej Prochowni na Powiślu. Obecnie Teatr współpracuje z Teatrem Polskim, a także kontynuuje współpracę z Okęcką Salą Widowiskową należącą do Domu Kultury Włochy.

Warszawski Teatr Tańca powstał z inicjatywy Aleksandry Dziurosz, tancerki i choreografki o wykształceniu klasycznym i współczesnym, badacza i pedagoga tańca pracującego na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina, dawnej współpracownicy grup Edyty Kozak, tj. Teatru Tańca NEI i Made Inc. W ramach WTT przygotowywane są spektakle z uczestnikami zajęć „Dziurosz Studio Tańca”, a także solowe projekty artystki. Przedstawienia korzystają z konwencji teatru tańca, mają fragmentaryczną fabułę, na którą składają się epizody taneczne, będące rozwinięciami wybranych motywów. Grupa ma charakter interdyscyplinarny i łączy w swojej pracy taniec, ruch, teatr, muzykę i sztuki wizualne. Choć wiodącą techniką pozostaje taniec współczesny, z racji wykształcenia Dziurosz nie brakuje również elementów demi-klasycznych, co najbardziej widać w spektaklu inauguracyjnym funkcjonowanie WTT, *Chopin – ex-saturo*, przygotowanym we współpracy z tancerzami Teatru Wielkiego. W Mazowieckim Centrum Kultury i Sztuki działa również Atelier WTT, w ramach którego prowadzone są zajęcia z tańca, improwizacji i aktorstwa. Jego słuchaczami są wybrani tancerze Studia, którzy przygotowują miniatury taneczne. Zespół Dziurosz działa przy MCKiS.

Grupa Artystyczna Koncentrat powstała jako kolektyw twórczy zrzeszający dwójkę choreografów i tancerzy, Annę Jankowską, dawną współtwórczynię Grupy TRAVA, i Rafała Dziemidoka, współpracownika Teatru Dada von Bzdülów, oraz reżyserkę światła Ewę Garniec. W tym składzie grupa działała do roku 2008, prezentując spektakle w Studio Berlin na Pradze, Teatrze Małym i Teatrze Wytwórnia. Miały one charakter konceptualno-ruchowych poszukiwań z pogranicza tańca i performance'u, jak m.in. *Nawrotnik* przygotowany przez Dziemidoka dla Magdaleny Jędry. Od roku 2009 grupę prowadzi Rafał Dziemidok, z Ewą Garniec jako twórcą światła, przestrzeni i kostiumów. W tym składzie przygotowane zostały dwie premiery, tj. *Kra* (współpraca artystyczna Nicole Seiler) i *Orzech. Wiewiórka* (współpraca choreograficzna Jacek Owczarek, taniec: Piotr Chudzicki, Rafał Dziemidok, Magdalena Jędra, Agnieszka Noster, Krzysztof Skolimowski, Aleksandra Ścibor). Zespół utrzymuje poszukujący i otwarty charakter swoich prac, lecz stopniowo przekształca się z nieformalnego stowarzyszenia niezależnych artystów w zespół tańca współczesnego. Dwa spektakle Koncentratu, *2moreless* (pokaz dvd) oraz *Królik, śmierć i konkurs ujeżdżania* prezentowane były podczas Polskiej Platformy Tańca 2008, natomiast *KRA* została wybrana przez prestiżową europejską sieć *Aerowaves* do rankingu *TOP10* w dziedzinie choreografii. Grupa pracuje pod patronatem Staromiejskiego Domu Kultury w Warszawie.

Kolektyw **Towarzystwo Prze-twórcze** został założony przez **Renatę Piotrowską**, warszawską tancerkę, choreografkę i performerkę. Gromadzi niezależnych artystów wielu dziedzin z Polski i z zagranicy – choreografów, performerów, aktorów, plastyków i muzyków. Towarzystwo organizuje i realizuje happeningi, performance, spektakle i akcje. W swoich działaniach grupa poszukuje komunikacji między różnymi dyscyplinami sztuki i twórcami, za każdym razem traktując relacje między nimi jako proces odbywający się „tu i teraz”. Główną techniką taneczną wykorzystywaną przez Towarzystwo jest improwizacja kontaktowa. Do jego najbardziej znanych projektów należą: *Tańcząc z wrogiem* z udziałem artystów z Niemiec i Izraela (pokaz w ramach Polskiej Platformy Tańca 2008) oraz interdyscyplinarny cykl *Unknown*, angażujący do działania widzów i zapoznający ich z podstawami improwizacji kontaktowej (Stary Browar Nowy Taniec na Malcie 2009, Polska Platforma Tańca 2010). Grupa współpracuje z Teatrem Academia na Pradze.

Zespół **Fundacji Centrum Tańca Współczesnego** przygotowuje spektakle w choreografii Jacka Tyskiego i Karola Urbańskiego, tancerzy i choreografów o zapleczu klasycznym, z doświadczeniem zarówno w dziedzinie baletu klasycznego, jak i współczesnego – obaj byli wieloletnimi tancerzami zespołu baletowego Teatru Wielkiego – Opery Narodowej. Obecnie współpracują jako choreografowie oraz tancerze z Polskim Baletem Narodowym. Spektakle przygotowywane w ramach działalności Fundacji utrzymane są z reguły w konwencji demiklasycznej. Ich prezentacja odbywa się m.in. w ramach Inwazji Sztuki Niezależnej Re:wizje. Taneczne przedstawienie dla dzieci, *Babar. Tańczący słoń* w choreografii Urbańskiego jako jedyny taneczny projekt artystyczny uzyskało w 2009 dofinansowanie od władz Miasta Stołecznego Warszawy.

Oprócz opisanych zespołów w Warszawie aktywnych twórczo jest wielu niezależnych choreografów, w tym dwie pionierki stołecznego tańca, tj. **Edyta Kozak** i **Ilona Trybuła**. Solowy spektakl Kozak *Dancing for you longer than one minute* został uznany za niespodziankę roku w środowiskowej ankiecie portalu NowyTaniec.PL Trybuła oprócz festiwalu improwizacji SIC! animuje także działania kolektywu Melba, łączącego twórców zajmujących się taneczną improwizacją (m.in. Rafała Dziemidoka, Marysię Stokłosę), oraz projektu edukacyjnego Laboratorium Improwizacji w Centrum Łowicka na Mokotowie. Ponadto przygotowuje solowe spektakle, m.in. *Statio* i *dd mm.rrrrr.*, którego premiera odbyła się w ramach festiwalu „Rozdroże 2010”. Współzałożycielką Laboratorium i współpracowniczką Trybuły jest **Marysia Stokłosa**, również działająca na polu tanecznej improwizacji. Poza choreografiami realizuje ona projekty interdyscyplinarne i eksperymentalne, m.in. we współpracy z artystką wizualną, Julią Staniszewską. Artyści młodego pokolenia, działający w stolicy, w kraju i zagranicą, to choreografka i tancerka **Paulina Świącańska**, koordynatorka programu tanecznego przeglądu Re:wizje, współtwórczyni festiwalu improwizacji kontaktowej „Poland Contact Festival”, oraz **Kaya Kołodziejczyk** i **Karol Tymiański**, którzy przygotowują wiele przedsięwzięć w całej Polsce i biorą udział w projektach innych twórców. Tymiański był uczestnikiem programu rezydencyjnego dla młodych choreografów *Solo Projekt* (2008) w Starym Browarze w Poznaniu, Kołodziejczyk została tegoroczną laureatką stypendium „Młoda Polska”, jest twórczynią kolektywu artystycznego ULOI (Universal Law of Impermanence), do którego należy m.in. Tymiański. ULOI gromadzi wielu artystów tańca i innych dziedzin, m.in. tancerka z Warszawy, **Ramona Nagabczyńska** (*Solo Projekt* 2009). W stolicy aktywna jest również niezależna artystka Izabela Szostak, tegoroczna rezydentka programu *Solo Projekt*. W Warszawie działa dwójka japońskich tancerzy, na stałe osiadłych w stolicy: tj. **Takako Matsuda**, łącząca taniec współczesny z elementami *butō*, i **Rui Takayuki Ishihara**, reprezentujący nurt tańca *butō* (oboje biorą aktywny udział w wydarzeniach tanecznych w całej Polsce).

2.2. Instytucje i organizacje

W Warszawie działa kilka fundacji i stowarzyszeń o profilu kulturalnym, które zajmują się tańcem: **Fundacja Ciało/Umysł** Edyty Kozak; **Fundacja Centrum Tańca Współczesnego** Zbigniewa Czapskiego, Karola Urbańskiego i Jacek Tyski; **Fundacja Rozwoju Tańca „Eferte”**, **Fundacja Scena Współczesna, „Artbale”** – **Stowarzyszenie Rozwoju Edukacji Kulturalnej i Sztuki**, oraz **Stowarzyszenie Strefa Otwarta Aleksandry Dziurosz**. Różne dyscypliny sztuki, m.in. taniec, *performance art* i *site-specific*, łączy w swojej działalności **Fundacja Laury Palmer** powstała z inicjatywy Joanny Warsz (2007). W Warszawie powstał również pierwszy internetowy serwis tańca – **ModernDance.PL**, prowadzony od roku 2000 przez **Stowarzyszenie „Wolna strefa” Sandry Wilk i Katarzyny Czarneckiej** (obecniereprezentowane jedynie przez Sandrę Wilk).

Fundacja Ciało/Umysł jest organizacją zajmującą się szeroko pojętą sztuką tańca współczesnego. Stara się tworzyć profesjonalne warunki do jej zaistnienia, rozwoju i promocji, a także stymulować dialog między artystą a widzem, zapoznając publiczność z najnowszymi trendami tej sztuki. Ma na celu integrację polskich (głównie niezależnych) i zagranicznych twórców tańca, zapewnienie miejsca na warsztaty, eksperymenty, debiuty i premiery. Oprócz organizacji międzynarodowego festiwalu, konferencji i warsztatów, zajmuje się promocją polskich twórców zagranicą. Wśród projektów fundacji można wymienić międzynarodową konferencję *Exchange/Change* o strukturalno-finansowych sposobach wspierania tańca w Europie, *Warszawską Noc Tańca* (2008, 2009), *Go! Go! Dance!* (2009, 2010), premierę solowego spektaklu Edyty Kozak oraz koprodukcję premier polskich twórców.

Fundacja „Centrum Tańca Współczesnego” za główny cel działania obrała doprowadzenie do powstania w stolicy Centrum Tańca Współczesnego – jako konkretnego miejsca i budynku, w którym można będzie realizować projekty taneczne i prowadzić artystyczne poszukiwania łączące w sobie różne środki wyrazu, tj. taniec współczesny, sztuki performatywne i audiowizualne oraz techniki multimedialne. Zakłada również działalność edukacyjną i wydawniczą. W ramach swojej działalności fundacja łączy aspekt artystyczny i edukacyjny, realizując przedstawienia taneczne i projekty zakończone pokazami (m.in. *Kolumbowie tańca* – 2007), oraz cykliczne warsztaty tańca i zajęcia teoretyczne, m.in. Szkoła Tańca Współczesnego we współpracy z Bemowskim Centrum Kultury, warsztaty tańca współczesnego we współpracy ze Służewskim Domem Kultury.

Fundacja Rozwoju Tańca „Eferte” ma na celu stymulowanie twórczej kreacji i poszukiwań artystycznych, upowszechnianie i promocję sztuki tańca oraz edukację kulturalną. Zajmuje się także wyrównywaniem szans dzieci i młodzieży w rozwoju artystycznym i kulturalnym oraz przygotowaniem widzów do odbioru sztuki. W dalszej perspektywie zakłada również założenie Szkoły Tańca Współczesnego, która powstałaby na bazie cyklicznych zajęć prowadzonych przez Annę Piotrowską. Wśród dotychczasowych projektów fundacji znajdują się między innymi: Festiwal Tańca Współczesnego „PolemiQi”, Laboratorium Choreografii, polska edycja SoloDuo Dance Festival oraz cykle promujące europejski i warszawski taniec współczesny, m.in. *kierunek.(0-22).taniec*, i *kierunek.(Europa_Warszawa).taniec*.

Fundacja Scena Współczesna realizuje spektakle i projekty warszawskiej sceny niezależnej. Jest wśród nich Teatr Tańca „Zawirowania” i festiwal o tej samej nazwie, a także comiesięczne spotkania z teatrem tańca z całej Polski (Okęcka Sala Widowiskowa). W zakres

działalności fundacji wchodzi również działania edukacyjne, m.in. warsztaty tańca współczesnego.

„Artbale” Stowarzyszenie Rozwoju Edukacji Kulturalnej i Sztuki (prezes: Ewa Głowacka) zostało powołane głównie dla realizacji festiwalu Łądeckie Lato Baletowe w Łądku Zdroju (od 1997; w listopadzie 2010 „Artbale” podjęło decyzję o rezygnacji z jego organizacji, która została przejęta przez instytucje miejskie). Członkami Stowarzyszenia są tancerze, choreografowie, muzycy, plastycy, pedagodzy i prawnicy, wspierający rozwój sztuki tańca i baletu. Do najważniejszych osiągnięć „Artbale” oprócz LLB należy organizacja corocznego Warszawskiego Wieczoru Choreograficznego (trzy edycje od 2008) oraz Europejskiej Ery Tańca.

Stowarzyszenie Strefa Otwarta stawia sobie za cel realizację działań sprzyjających wszechstronnemu rozwojowi kultury i sztuki. Należą do nich m.in.: inicjowanie i wspieranie pozainstytucjonalnych działań artystycznych; działania dydaktyczno-wychowawcze, organizacja imprez kulturalnych (festiwali, spektakli, koncertów, projekcji filmów, happeningów i innych); organizacja warsztatów, szkoleń, konferencji, treningów, seminariów, sesji naukowych, prelekcji, prezentacji, odczytów i innych; działania terapeutyczne (np. terapia poprzez sztukę); działalność wydawnicza, prowadzenie badań naukowych.

Strona ModernDance.PL („Wolna strefa”) prowadzona obecnie przez Sandrę Wilk jest najstarszym w Polsce serwisem specjalizującym się w tematyce tańca współczesnego. Zajmuje on się bieżącą dokumentacją życia tanecznego w Polsce (artyści z kraju i z zagranicy). W pierwszej dekadzie lat 2000 Stowarzyszenie „Wolna strefa” wydało kilka papierowych numerów „Strefy Tańca”, drugiego w Polsce, obok „Tańca”, czasopisma poświęconego tańcowi artystycznemu, a pierwszego – tańcowi współczesnemu.

2.3. Szkoły i edukacja

W obrębie szkolnictwa tanecznego w Warszawie funkcjonują zarówno instytucje państwowe, jak i organizacje niezależne. W ramach edukacji publicznej działa **Ogólnokształcąca Szkoła Baletowa im. Romana Turczynowicza** (od 1956 w nowym budynku przy ul. Moliere, vis a vis Teatru Wielkiego). Oprócz edukacji ogólnokształcącej dla dzieci i młodzieży od 10 do 19 roku życia, szkoła oferuje zajęcia zawodowe, w skład których wchodzi: taniec klasyczny, taniec współczesny, taniec ludowy, rytmika, partnerowanie i nauka wybranych partii kanonu baletowego. Obecną dyrektorką szkoły jest Bożenna Jurkiewicz, wśród pedagogów znajdują się m.in. Małgorzata Borowiec, Łukasz Gruziel, Lidia Anczykowska i Paulina Andrzejewska.

W ramach szkolnictwa wyższego działa **Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina** (dawniej: Akademia Muzyczna im. Fryderyka Chopina), który w programie ma studia I i II stopnia na kierunku taniec o specjalizacji pedagogika baletowa, a także edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej, m.in. o specjalności rytmika. Wydział Dyrygentury Chóralnej, Edukacji Muzycznej, Muzyki Kościelnej, Rytmiki i Tańca oferuje dwuletnie podyplomowe studia teorii tańca (kierownik: Małgorzata Kucharska-Nowak). Studia te mają na celu kształcenie historyków, teoretyków i krytyków sztuki tańca. Wśród pedagogów znajdują się praktycy i teoretycy tańca, m.in. Ewa Wycichowska, Aleksandra Dziurosz i Joanna Sybilska-Siudym.

Studio Taneczno-Aktorskie Hanny Kamińskiej (od 1995) prowadzi zajęcia taneczne dla dzieci (od 4 roku życia), młodzieży i dorosłych w budynku Ogólnokształcącej Szkoły

Baletowej oraz w budynku w centrum stolicy na ulicy Twardej. Do tradycji studium należą kończące rok nauki pokazy na scenie Ogólnokształcącej Szkoły Baletowej lub Teatru Na Woli. W programie szkoły znajdują się obecnie między innymi zajęcia tańca klasycznego, musicalowego, akrobatyki i rytmiki (grupy dziecięce), oraz balet klasyczny, modern jazz, jazz, taniec współczesny/plastyka tańca.

Regularne zajęcia tańca współczesnego prowadzi również fundacja „Eferte” **Anny Piotrowskiej**, „**Dziurosz Studio Tańca**” i **Atelier Warszawskiego Teatru Tańca**, natomiast improwizacji kontaktowej – **Renata Piotrowska (Towarzystwo Prze-Twórcze)** oraz **Kamila Jankowska**. Lekcje tańca współczesnego oferują również wybrane szkoły komercyjne, tj. **Egurrola Dance Studio** oraz **Free Art Fusion**. W EDS pojawiają się takie techniki, jak: taniec współczesny, *physical modern*, taniec klasyczny, *musical dance*, *modern jazz*, *broadway jazz*. Free Art Fusion prowadzi stałą współpracę z artystami polskiej sceny tanecznej, oferując zajęcia tańca współczesnego i modern jazzu.

2.4. Festiwale i imprezy

W Warszawie organizowane są **cztery festiwale stricte** taneczne: Międzynarodowy **Festiwal Tańca Współczesnego „Ciało/Umysł”** (od 1995), **Festiwal Teatrów Tańca „Zawirowania”** (od 2005), **Międzynarodowy Festiwal Improwizacji Tańca SIC!** (2007) oraz **Poland Contact Festival „Warsaw Flow”** (od 2010). Ponadto prezentacje tańca współczesnego stanowią istotną część dwóch interdyscyplinarnych festiwali organizowanych przez Centrum Sztuki Współczesnej – Zamek Ujazdowski oraz Fundację Sztuka i Współczesność – **Międzynarodowe Spotkania Sztuki Akcji „Rozdroże”** (od 1994) i **Wydarzenia Teatralnego Off-u** (2006-2008). Propozycje łączące taniec i nurt *performance art* należą także do programu multidyscyplinarnego festiwalu **Temps d’Image**. Cykl taneczny ma swoje miejsce w ramach **Inwazji Sztuki Niezależnej Re:wizje** (od 2007).

Profil festiwalu **Ciało/Umysł** obejmuje przedstawienia taneczne i konceptualne oraz propozycje na styku spektaklu i performance’u. Co roku program uporządkowany jest wedle hasła i motywów przewodnich, w roku 2010 skupiono się na cielesności w tańcu i na projektach *site specific*, podczas jednej z poprzednich edycji prezentowano prace polskich artystów tworzących zagranicą (m.in. Magdalena Chowaniec, Helena Gołąb). Festiwal (wraz z Fundacją) zajmuje się również produkcją i koprodukcją spektakli z Polski i przygotowanych we współpracy z twórcami z zagranicy. Impreza wykorzystuje przestrzenie teatralne i klubowe (w ostatnich latach m.in. Teatr Narodowy, Teatr Polski, Centralny Basen Artystyczny, Teatr IMKA, Nowy Wspaniały Świat, Wytwórnia Wódek „Koneser”). W 2005 roku na zaproszenie festiwalu polscy widzowie po raz pierwszy mogli obejrzeć zespół Sasha Waltz & Guests z Berlina ze spektaklem *Körper*, który został pokazany w Teatrze Wielkim.

Festiwal Teatrów Tańca „Zawirowania” (dyrektor: Włodzimierz Kaczkowski, konsultacja artystyczna: Elwira Piorun, Michał Piróg) zostały zainicjowane pod nazwą Festiwalu Teatrów Tańca Europy Środkowej jako impreza mająca na celu konfrontację zespołów z tego obszaru, wymianę doświadczeń i technik. Uwzględnienie w programie mało rozpoznanych w Polsce pod kątem tańca współczesnego krajów, takich jak, Słowacja, Czechy, Białoruś i Rosja, miało zwrócić uwagę na ciekawe działania, częściowo wspólny kontekst historyczny i możliwość współpracy. Jednak już od początku poza artystami z krajów poza Grupą Wyszehradzką oraz krajami sąsiedzkich w festiwalu uczestniczyli twórcy z całej Europy. Wraz z upływem lat coraz bardziej zacierała się geograficzna swoistość „Zawirowań”. Niezmienny pozostał profil festiwalu, koncentrujący się wokół formuły teatru tańca. Przeglądowi towarzyszy blok warsztatów edukacyjnych. Spektakle „Zawirowań” prezentowane są w Starej Prochoffni,

Okęckiej Sali Widowiskowej, Collegium Nobilium oraz Centralnym Basenie Artystycznym. Przy organizacji warsztatów zespół współpracuje z komercyjnymi szkołami tańca, które mają w programie taniec współczesny, Akademią Isadory Duncan i Free Art. Fusion.

Międzynarodowy Festiwal Improwizacji Tańca SIC! (dyrektor artystyczna: Ilona Trybuła) organizowany jest przez Fundację Kino Tańca Sonii Nieśpiałowskiej-Owczarek i Jacka Owczarka. Co roku gości najwybitniejszych przedstawicieli tanecznej improwizacji z Polski i świata, tj. Julyen Hamilton, David Zambrano, Magpie Dance Company wraz z Katie Duck, Makiko Ito, Daniel Lepkoff (improwizacja kontaktowa), Jacek Owczarek i Pracownia Fizyczna, a z warszawskich twórców – Rafał Dziemidok, Marysia Stokłosa i Dominik Strycharski, którzy współtworzą kolektyw Melba. Festiwal ma na celu popularyzację różnorodnych technik tańca improwizowanego. Służą temu spektakle powstające w czasie rzeczywistym – na oczach widzów – wraz z ofertą warsztatową. W roku 2010 po raz pierwszy dokonano połączenia dwóch wydarzeń skupionych wokół idei sztuki improwizowanej, SIC! i Festiwalu Muzyki Improwizowanej (zamysł ten ma być kontynuowany). SIC! odbywał się w przestrzeni Teatru Wytwórnia, a ostatnio – w Sali Laboratorium Centrum Sztuki Współczesnej – Zamku Ujazdowskiego. Na cele warsztatowe wykorzystuje ośrodek kultury Centrum Łowicka.

Poland Contact Festival „Warsaw Flow”, koordynowany przez Paulinę Świąciańską i Annę Wyganowską, to najmłodsza spośród warszawskich imprez tanecznych. Odmienna jest także jej formuła, nastawiona przede wszystkim na czynne uczestnictwo warsztatowe, a nie bierny odbiór spektakli z pozycji widza. Festiwal improwizacji kontaktowej konfrontuje ze sobą jej uznanych przedstawicieli z kraju i z zagranicy (Ray Chung, Milan Kozanek, Iwona Olszowska, Renata Piotrowska i inni), z początkującymi i zaawansowanymi tancerzami. Dzienny harmonogram kilkudniowego festiwalu obejmuje warsztaty o zróżnicowanym stopniu intensywności, jamy i wspólne improwizacje mistrzów. Podczas pierwszej edycji została pokazana końcowa improwizacja z udziałem uczestników i pedagogów, przechodząca w otwarty dla wszystkich jam. „Warsaw Flow” odbywał się w przestrzeni Centralnego Basenu Artystycznego.

Międzynarodowe Spotkania Sztuki Akcji „Rozdroże”, programowane Janusza Marka, mają charakter interdyscyplinarny. Prezentują twórczość artystów działających na pograniczu różnych dziedzin sztuki – teatru, tańca i sztuk wizualnych. Do udziału w festiwalu zapraszani są wybitni twórcy z zagranicy (co roku z innego kraju lub regionu) oraz artyści działający w Warszawie, co sprzyja konfrontacji i zderzeniu estetyk. Pomimo szerszej formuły festiwalu, goszczą na nim artyści wyznaczający historię światowego tańca, od Kazuo Ohno, Piny Bausch, Susanne Linke, Mathilde Monnier, Anny Teresy de Keersmaeker i Trishy Brown, po Emio Greco i Christiana Rizzo. Pokazy spektakli odbywają się w Centrum Sztuki Współczesnej – Zamku Ujazdowskim oraz na scenach teatrów dramatycznych (np. Teatr Studio, Teatr Wielki).

Inwazja Sztuki Niezależnej Re:Wizje jest festiwalem warszawskiej sztuki niezależnej. Wstęp na wszystkie wydarzenia jest wolny, co przyczynia się do kilkukrotnego wzrostu zwyczajowej frekwencji. Przestrzeniami festiwalowymi są głównie teatry offowe i kluby. Blok taneczny gromadzi co roku kilku reprezentantów stołecznego tańca (m.in. Teatr Bretoncaffe, Mufmi Teatr Tańca, Edytę Kozak, Centrum Tańca Współczesnego). Pierwszym edycjom towarzyszyły zbiorowe improwizacje taneczne odbywające się na zakończenie imprezy w Pałacu Kultury i Nauki, podczas tzw. Nocy Sztuki. W roku 2010 nowością stały się finałowe **Wizytówki**, cykl krótkich form

tanecznych prezentujących warszawskich twórców tańca – od tańca klasycznego, fizycznego i współczesnego, poprzez improwizację kontaktową, aż po *butō* i flamenco.

3. Stan infrastruktury tańca w Warszawie: dostęp do obiektów, miejsca prezentacji, sale

W Warszawie znajduje się największa w Polsce liczba budynków służących celom kulturalnym, w tym ok. **20 teatrów dramatycznych**, kilka teatrów muzycznych oraz **ok. 20 domów kultury**. Z drugiej strony, w aglomeracji stołecznej mieszka ok. 1,9 miliona mieszkańców, stanowiących potencjalnie największą w Polsce grupę odbiorców tanecznych. Nie przekłada się to jednak na dostępność infrastruktury kulturalnej dla prób tancerzy i choreografów oraz występów tanecznych. Wciąż jest ona bardzo ograniczona, odbiegając znacznie od standardów obserwowanych w Unii Europejskiej.

W przeciwieństwie do stolic krajów sąsiednich, w Warszawie nie istnieje żadna instytucja, ani budynek w całości lub choć w części służący tworzeniu i prezentacji tańca. Jedynym obiektem jednoznacznie kojarzonym z tańcem jest **budynek Ogólnokształcącej Szkoły Baletowej im. Romana Turczynowicza**, mieszczący również prywatne Studio Taneczno-Aktorskie Hanny Kamińskiej.

Najlepszą infrastrukturą dla tańca dysponuje **Teatr Wielki – Opera Narodowa**, siedziba Polskiego Baletu Narodowego. Jako jedyny stołecznych zespołów PBN działa w warunkach spełniających europejskie standardy. Korzysta jednak ze scen Teatru Wielkiego rzadziej niż zespół operowy i orkiestra. Poza prezentacjami własnych spektakli baletowych można w Teatrze Wielkim zobaczyć występy taneczne podczas wrześniowego przeglądu Dni Sztuki Tańca oraz podczas pokazów prac młodych choreografów *Kreacje* (organizowanych dwa razy do roku). Poza ww. imprezami spektakle taneczne rzadko goszczą na scenach Teatru Wielkiego.

Uprawiający balet tancerze nienależący do zespołu Polskiego Baletu Narodowego nie mają profesjonalnych warunków do regularnych prób i występów w Warszawie.

Obecność tańca na scenach teatrów dramatycznych jest sporadyczna i właściwie marginalna. Nie powstają w nich produkcje taneczne, a możliwość wynajmu scen jest ograniczona. Jedynie repertuarowe teatry dramatyczne dysponują dużymi scenami umożliwiającymi prezentacje większych inscenizacji. Są to: **Teatr Narodowy**, **Teatr Dramatyczny** i **Teatr Polski**. Gościnne występy taneczne są tam jednak organizowane bardzo rzadko (np. raz w roku). Ponadto wynajem tych scen jest kosztowny. W roku 2010 wyjątek stanowił Teatr Syrena pod dyrekcją Wojciecha Malajkata, gdzie powstał spektakl taneczny *Grzechy*, grany jednak nieregularnie. Sporadycznie gościnne występy zespołów tanecznych mają miejsce na scenach Teatru Studio i muzycznego Teatru Roma.

Kameralne spektakle taneczne prezentowane są w niewielkich salach alternatywnych teatrów **Academia** i **Stara Prochoffnia** (należąca do Stołecznego Centrum Edukacji Kulturalnej). Głównym miejscem tworzenia i prezentacji tańca współczesnego są domy i centra kultury. Najważniejszą rolę odgrywają obecnie: **Sala Laboratorium w Centrum Sztuki Współczesnej – Zamku Ujazdowskim**, prywatne centrum kultury **Centralny Basen Artystyczny**, **Klub Dowództwa Garnizonu Warszawa**, ośrodek kultury **Centrum Łowicka**, **Natoliński Ośrodek Kultury** oraz **Okęcka Sala Widowiskowa** należąca do **Domu Kultury Włochy**. We wszystkich ww. obiektach projekty taneczne stanowi niewielką część aktywności. W pozostałych domach kultury sale dla podobnych przedsięwzięć udostępniane są rzadko. Jeśli już pojawia się taka możliwość, to na zasadzie wynajmu lub barteru, a warunki techniczne nie spełniają standardów europejskich (małe sale pozbawione podłogi baletowej, lusterek i odpowiedniego oświetlenia). Wobec ograniczonego dostępu do ośrodków kultury, artyści często muszą wynajmować sale na próby w szkołach, studiach prywatnych szkół tańca lub w innych przestrzeniach nieprzystosowanych do celów

artystycznych. Niektóre projekty realizowane są również w galeriach, klubach muzycznych lub wynajmowanych wnętrzach obiektów postindustrialnych.

Jedynym nowoczesnym obiektem jest niedawno zbudowany **budynek Europejskiego Centrum Promocji Kultury Regionalnej i Narodowej „Matecznik-Mazowsze”** w Karolinie pod Warszawą, siedziba Państwowego Zespołu Ludowego Pieśni i Tańca „Mazowsze” im. Tadeusza Sygietyńskiego. Budynek ten dysponuje salą widowiskową i salami prób, które służą nie tylko zespołowi „Mazowsze”. Działające w Warszawie zespoły ludowe odbywają próby głównie w pomieszczeniach uczelnianych lub w wynajmowanych salach szkół. Prezentacje tańca ludowego organizowane są sporadycznie, zazwyczaj w ramach imprez okazjonalnych lub plenerowych festynów. Mają one miejsce m.in. w wynajmowanej **Sali Kongresowej w Pałacu Kultury i Nauki**, na scenach teatrów i w domach kultury.

Taniec dawny wykonywany przez zespoły „Pawanilia” i „Tanart” prezentowany bywa dość rzadko, zwykle podczas letnich imprez plenerowych, w obiektach zabytkowych lub w domach kultury. Zespół Tańca Dawnego „Pawanilia” korzysta z sal **Staromiejskiego Domu Kultury**, zespół „Tanart” wynajmuje sale na próby w domach kultury lub w szkołach.

Podsumowując, należy stwierdzić, że w Warszawie brak zarówno dostępnych i odpowiednich sal na próby, jak i wyspecjalizowanych scen regularnych prezentacji tańca.

4. Krótka analiza dynamiki zmian

Trwający od kilkunastu lat wzrost zainteresowania różnymi formami tańca przekłada się głównie na wzrost liczby prywatnych szkół tańca. Spośród kilkunastu szkół zaledwie kilka odpłatnie udostępnia swoje studia artystom tańca. Wśród nich otwartością na współpracę z artystami wyróżnia się **Free Art Fusion Studio**.

Dwa lata temu przedstawiciele środowiska tańca współczesnego Warszawy rozpoczęli współpracę i koordynację działań w celu poprawy sytuacji sztuki tańca w stolicy. Powołano społeczną **Komisję ds. Tańca przy Biurze Kultury Urzędu Miasta st. Warszawy**. Jej członkowie zainicjowali dialog z dyrektorem Biura, Markiem Kraszewskim, w celu **powołania Warszawskiego Centrum Tańca**. Komisja poparła projekt Piotra Dudy z Centralny Basen Artystyczny) dotyczący stworzenia Centrum w budynku dawnego basenu YMCA. Projekt, zakładający rodzaj partnerstwa publiczno-prywatnego, nie otrzymał jednak wsparcia ze strony władz miasta. Osoby związane z Fundacją Centrum Tańca Współczesnego przygotowały natomiast projekt adaptacji dla wspomnianego Centrum budynku dawnej parowozowni na Pradze. Niestety, mimo protestów społecznych budynek ten został zburzony. Wciąż dotkliwie odczuwalny jest **brak** zlikwidowanego przed dwoma laty **Teatru Małego**, impresaryjnej sceny Teatru Narodowego, który był miejscem wielu prezentacji tańca współczesnego. Kilka miesięcy temu **zniknął** również offowy **Teatr Wytwórnia**, miejsce działalności Teatru Bretoncaffe oraz pokazów spektakli tańca współczesnego. Po przeniesieniu Teatru Kwadrat do Klubu Dowództwa Garnizonu Warszawa (jako jego tymczasowej siedziby) dostęp do sceny tańca dla potrzeb tańca został znacznie ograniczony. Teatr Tańca Zawirowania stracił możliwość odbywania prób w Starej Prochoffni.

Nowe możliwości dla projektów tanecznych otworzyło oddanie do użytku wyremontowanej i nowoczesnej (mobilna widownia, zaplecze techniczne), lecz kameralnej **Sali Laboratorium CSW – Zamku Ujazdowskiego**. **Teatr Tańca Zawirowania** rozpoczął natomiast współpracę z **Teatrem Polskim**, realizując cykl prezentacji Taniec w Polskim. Kolejne możliwości dla tańca stwarza **działalność** wspomnianego już **Europejskiego Centrum Promocji Kultury Regionalnej i Narodowej „Matecznik – Mazowsze”** w nowoczesnym budynku pod Warszawą. Ważnym miejscem na tanecznej mapie Warszawy staje się nowo powołany **Instytut Muzyki i Tańca**, działający jednak w ograniczonej przestrzeni tymczasowej **siedziby na tyłach Teatru Wielkiego**.

5. Sugestie dotyczące możliwości rozwoju regionalnego

Nadrabianie wieloletnich zaniechań w finansowaniu infrastruktury kulturalnej Warszawy potrwa wiele lat i z pewnością będzie kosztowne. Obserwacja opóźnień i problemów związanych z budową Nowego Teatru, Muzeum Sztuki Nowoczesnej i Sinfonia Varsovia Centrum nie rokuje dobrze dla inwestycji na potrzeby tańca. Tym bardziej, że inwestycje nastawione na infrastrukturę dla tańca nie zyskały jeszcze priorytetu władz Warszawy. Dlatego koniecznością staje się realizacja rozwiązań tymczasowych. W ostatecznym rachunku finansowym i społecznym na pewno taniej byłoby wybudować nowy obiekt, np. nad Wisłą niż remontować „archaiczne” budynki teatralne i domy kultury, czy adaptować obiekty postindustrialne.

Potrzebne jest przede wszystkim stworzenie koalicji środowisk tańca, ludzi kultury, przedstawicieli władz, dziennikarzy, krytyków, być może także reprezentantów biznesu, dla wsparcia idei powołania Warszawskiego Centrum Sztuki Tańca. Należy kontynuować poszukiwanie odpowiedniego miejsca (np. podupadłych kin, klubów itp.) lub terenu, oraz szukać partnera do realizacji projektu. Ponadto konieczna jest analiza możliwości rozwiązań prawnych i finansowych (np. skorzystania z **programów operacyjnych Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego** *Infrastruktura i środowisko* i *Dom kultury plus, funduszy europejskich* oraz **możliwości partnerstwa publiczno-prywatnego**). Obiekty dotychczas oferowane przez władze miasta do wynajęcia na cele kulturalne (w trybie konkursu), nie spełniają warunków niezbędnych dla opisanego centrum tańca.

W ciągu kilku najbliższych lat koniecznością są rozwiązania tymczasowe, tj. cykle projektów tanecznych realizowanych w różnych obiektach. Jednym z nich będzie dofinansowany przez władze miasta **3-letni cykl imprez Warszawska Scena Tańca**. Projekt ten, przygotowany przez **Fundację Ciało/Umysł w konsultacji ze środowiskiem** tanecznym planuje wykorzystać m.in. Salę Laboratorium CSW – Zamku Ujazdowskiego. Jednocześnie należy kontynuować dialog z dyrektorami i właścicielami warszawskich instytucji kultury o różnym statusie (narodowych, miejskich i wojewódzkich – mazowieckich) w celu ich większego otwarcia dla tańca. Należy również szukać partnerów wśród właścicieli **prywatnych obiektów** kulturalnych, np. **Centralnego Basenu Artystycznego, Teatru IMKA, Klubu M25, Klubu Chłodna, Centrum Kultury Ósmego Dnia, Klubu 1500 m2 do Wynajęcia**, oraz właścicieli **szkół tańca**. Tylko długofalowe, skoordynowane i wieloaspektowe działania środowiska tanecznego, jego partnerów i władz mogą doprowadzić do poprawy dostępności infrastruktury dla potrzeb tańca w Warszawie.

6. Dane sumaryczne

Nazwa zespołu/ teatru/fundacji/stowarzyszenia	Rodzaj tańca	Adres	Podstawowe informacje
Polski Balet Narodowy	balet klasyczny/ współczesny	Teatr Wielki, Plac Teatralny 1, 00-950 Warszawa Tel: 22 69 20 373, 22 69 20 231 Fax: 22 69 20 362 www.polskibaletnarodowy.pl e-mail: balet@teatrwieki.pl pbn@teatrwieki.pl	Dyrektor: Krzysztof Pastor Pełnomocnik dyrektora: Paweł Chynowski Główny baletmistrz: Kalina Schubert Choreograf rezydent: Emil Wesołowski
Państwowy Zespół Ludowy Pieśni i Tańca „Mazowsze”,	ludowy	ul. Świerkowa 2 05-805 Otrębusy Tel: 22 20 888 88 Fax: 22 20 888 00 www.mazowsze.waw.pl e-mail: info@mazowsze.waw.pl	Dyrektor: Jacek Kalinowski Zastępca dyrektora ds. artystycznych: Ryszard Grąbkowski
Zespół Pieśni i Tańca Uniwersytetu Warszawskiego „Warszawianka”	ludowy	Siedziba zespołu: ul. Banacha 2b Warszawa tel/fax: 22 55 40 718 www.warszawianka.uw.edu.pl e-mail: warszawianka@uw.edu.pl	Kierownictwo Zespołu: Jan Łosakiewicz Kierownictwo muzyczne: Witold Jarosiński Choreografia: Małgorzata i Jan Łosakiewiczowie
Zespół Pieśni i Tańca Politechniki Warszawskiej	ludowy	D.S. „Riviera” ul. Waryńskiego 12 pok. A222 00-631 Warszawa Tel: 22 825 36 48 e-mail: poczta@zpit.pw.edu.pl www.zpit.pw.edu.pl	Kierownik zespołu: Janusz Chojecki Kierownik artystyczny: Robert Śliżewski
Zespół Tańca Dawnego „Pawanilia”	dawny	Staromiejski Dom Kultury 00-272 Warszawa Rynek Starego Miasta 2 Tel. 22 831 23 75	Kierownictwo: Sylwia Majewska, Katarzyna Mazur

		pawanilia.sdk.pl e-mail: pawanilia@sdk.pl	
„Tanart”	dawny	www.tanart.pl e-mail: biuro@tanart. Tel. 0 600 687 186	Kierownictwo: Anna Wojciechowska, Robert Lubera
Teatr Bretoncaffe	współczesny, elementy hip-hop’u i tańca ulicznego	www.bretoncaffe.blogspot.com e-mail: teatrbretoncaffe@world.pl Tel: 0 880 772 355	Dyrektor artystyczny: Sławomir Krawczyński, Zespół: Anna Godowska, Anita Wach, Dominik Strycharski
Mufmi Teatr Tańca/Fundacja Rozwoju Tańca „Eferte”/Anna Piotrowska	współczesny	Siedziba: Klub Dowództwa Garnizonu Warszawa Al. Niepodległości 141 kontakt: 0 606 877 606 www.eferte.pl eferte@eferte.p	Kierownictwo: Anna Piotrowska
Teatr Tańca Zawirowania/Festiwal Teatrów Tańca Zawirowania	współczesny	Biuro festiwalu: Stara Prochoffnia ul. Boleść 2 00-259 Warszawa Tel. 22 635 89 64 wew. 105; 0 796 550 570 www.zawirowania.pl e-mail: ttzawirowania@gmail.com	Reżyser: Włodzimierz Kaczkowski Opieka choreograficzna: Elwira Piorun
Warszawski Teatr Tańca; Dziurosz Studio Tańca/Atelier Warszawskiego Teatru Tańca	współczesny, elementy demiklasyki	www.wtt.waw.pl info@wtt.waw.pl www.dziurosz.pl info@dziurosz.pl Tel: 0 607 655 319 Impresariat: kboguslawska@wtt.waw.pl	Dyrektor i choreograf: Aleksandra Dziurosz Impresariat: Klara Boguslawska
Grupa Artystyczna Koncentrat	współczesny, konceptualny	Menedżer: Marta Zientkowska +48 501 075 833 marta.zientkowska@gmail.com www.koncentrat.com	Kierownictwo: Rafał Dziemidok
Towarzystwo Prze- twórcze	współczesny: improvizacja kontaktowa	www.prze-tworcze.pl rpiotrowska@prze-tworcze.pl	Prezes: Renata Piotrowska
Zespół Fundacji Centrum Tańca Współczesnego	Współczesny, demiklasyczny	www,ctw.art.pl ctw@ctw.art.pl	Prezes Fundacji: Jacek Tyski, członkowie: Karol

			Urbański, Zbigniew Czapski
ULO/I Universal Law of Impermanence	współczesny, sztuki wizualne	www.uloi.eu kaya.kolodziejczyk@gmail.com	Fundatorka kolektywu: Kaya Kołodziejczyk, członkowie (m.in.): Karol Tymiński, Ramona Nagabczyńska
Teatr Tańca Nie Tylko Flamenco	flamenco, elementy tańca współczesnego	Adres siedziby Studio Tańca: Warszawa Hotel Europejski ul. Krakowskie Przedmieście 13 Adres korespondencyjny: Urząd Pocztowy 02-588 Warszawa 48 skrytka pocztowa 151 Tel. 603 648 109 www.ntf.pl e-mail: teatr@ntf.pl	Kierownictwo: Małgorzata Matuszewska
Teatr Tańca „Gravity”	taniec akrobatyczny na trapezach		
Kompania Primavera	współczesny, muzyka, teatr	www.kompaniapravera.pl e-mail: kompaniapravera@wp.pl	Kierownik artystyczny, choreograf: Dariusz Lewandowski
Fundacja „Ciało/Umysł”/ Festiwal Tańca Współczesnego „Ciało/Umysł”	współczesny, konceptualny	Adres korespondencyjny: ul. Tapetowa 5, 03-083 Warszawa Biuro: ul. Ząbkowska 27/31 KONESER bud 36B 03-736 Warszawa Tel: 501 199 681 www.cialoumysl.pl e-mail: fundacja@cialoumysl.pl e.kozak@cialoumysl.pl	Prezes: Edyta Kozak Wiceprezes: Katarzyna Orzeszek-Koroblewska Dyrektor art. festiwalu: Edyta Kozak
Fundacja Scena Współczesna	współczesny (teatr tańca), teatr	Siedziba Teatru Scena Współczesna: ul. Jezuicka 4, 00-281 Warszawa (budynek SCEKu) scenawspolczesna@gmail.com Tel: 796 550 570	Dyrektor: Włodzimierz Kaczkowski Impresariat: Katarzyna Grudzińska
Fundacja Laury Palmer	konceptualny, <i>performance art</i> , site-specific	www.laura-palmer.pl info@laura-palmer.pl tel: 608 63 70 03	Dyrektor artystyczna: Joanna Warsza Koordynatorka projektów: Zuza

			Sikorska
„Artbale” Stowarzyszenie Edukacji Kulturalnej i Sztuki	Obecnie: klasyczny, demiklasyczny	ul. Łowicka 21 02-502 WARSZAWA www.artbale.pl balet@balet.com.pl	Prezes: Ewa Głowacka Wiceprezes: Bożena W. Jakubczak
Stowarzyszenie „Wolna strefa”	dominacja tańca współczesnego; wszystkie rodzaje sztuki tańca	www.moderndance.pl wolnastrefa@moderndance.pl	Prezes: Sandra Wilk
Stowarzyszenie „Strefa otwarta”	współczesny, teatr	Aleksandra Dziurosz Tel: 607 655 319 www.dziurosz.pl info@dziurosz.pl	Prezes: Aleksandra Dziurosz Wiceprezes: Katarzyna Szymielewicz
Ogólnokształcąca Szkoła Baletowa im. Romana Turczynowicza	dominacja tańca klasycznego; taniec współczesny, ludowy, rytmika	ul. Moliera 4/6 00-076 Warszawa tel./fax: 22 826 55 48 www.baletowa.pl e-mail: sekretariat@baletowa.pl	Dyrektor: Bożenna Jurkiewicz Kierownik sekcji przedmiotów artystycznych: Łukasz Gruziel
Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina	klasyczny, rytmika; teoria tańca	ul. Okólnik 2, 00-368 Warszawa Tel. centrali: 22 827 72 41 www.chopin.edu.pl e-mail: info@chopin.edu.pl	Dziekan Wydziału Dyrygentury Chóralnej, Edukacji Muzycznej, Muzyki Kościelnej, Rytmiki i Tańca (tu: Pedagogika baletowa) prof. zw. Ryszard Zimak Kierownik Podyplomowych Studiów Teorii Tańca: Małgorzata Kucharska-Nowak
Studio Taneczno- Aktorskie Hanny Kamińskiej	obecnie: klasyczny, współczesny/plastyka tańca, <i>modern jazz</i> , musicalowy, akrobatyka, rytmika	Siedziba :Ogólnokształcąca Szkoła Baletowa w Warszawie ul. Moliera 4/6 Filia :ul. Twarda 42 tel. 654 98 67, 22 -827 25 92; 0 602 629 134 www.taniecstudio.pl	Dyrektor: Hanna Kamińska
Free Art Fusion	współczesny, <i>modern jazz</i>	ul. Miedziana 11, I piętro	Kierownictwo:

		00-835 Warszawa tel/fax: 22 648 57 19; 0 604 125 277 www. freeartfusion.pl zapisy@freeartfusion.pl	Monika Moskwa, Sylwia Adamowicz- Nowakowska_
Egurrola Dance Studio	klasyczny, współczesny, <i>physical modern, musical dance, modern jazz, broadway jazz</i>	Tel: 0 601 202 020; 22 824 02 01 www.taniec.com.pl studio@egurrola.pl	Kierownictwo: Augustin Egurrola
Międzynarodowy Festiwal Improwizacji Tańca SIC!	współczesny	www.sic.waw.pl e-mail: splot@op.pl ite@onet.eu	Dyrektor artystyczna: Ilona Trybuła
Poland Contact Festival „Warsaw Flow”	współczesny: improwizacja kontaktowa	e-mail: paulina@ polandcontactfestival.com anna@ polandcontactfestival.com www.polandcontactfestival.com	Kierownictwo: Paulina Święcańska, Anna Wyganowska
Międzynarodowe Spotkania Sztuki Akcji „Rozdroże”	współczesny, <i>performance art, sztuki wizualne, teatr</i>	Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski ul. Jazdów 2, 00-467 Warszawa Tel: 22 628 12 71-3 www.csw.art.pl e-mail: janmarek@csw.art.pl	Kurator: Janusz Marek